

*Наукові
перспективи*

Журнал
видається
в рамках
роботи
Видавничої
групи

ISSN 2786-5274 (Print)
DOI:10.52058/2786-5274-2022-2(4)

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

№ 2(4) 2022

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук із державного управління»**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 2(4) 2022

Київ – 2022

**Public scientific Organization «Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences
in Public Administration»**

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

*(Series «Public Administration», Series «Law», Series «Economics»,
Series «Psychology», Series «Pedagogy»)*

Issue № 2(4) 2022

Kyiv – 2022

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2022. № 2(4) 2022. С. 443.**

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 07.02.2022, № 5/2-22)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

Журнал видається за наукової підтримки: ПВНЗ Університет Новітніх Технологій, громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- *Балахтар Катерина Сергіївна* - доктор філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
- *Бахов Іван Степанович* — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Бельська Тетяна Валентинівна* - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості
- *Гбур Зоряна Володимирівна* - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- *Дацій Олександр Іванович* — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Дегтяр Олег Андрійович* — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- *Журавльова Лариса Петрівна* — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- *Заячківська Оксана Василівна* - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)

- *Львіна Анастасія Олександрівна* - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- *Ічанська Олена Михайлівна* - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Кайдашев Роман Петрович* — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Каламаж Руслана Володимирівна* - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- *Кардаш Оксана Любомирівна*, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- *Коваленко Олена Михайлівна* - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- *Корнієнко Петро Сергійович* - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- *Кошова Світлана Петрівна* — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- *Кравчук Володимир Миколайович* — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- *Литвиненко Віктор Іванович* — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Лич (Назарук) Оксана Миколаївна* - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Марушева Олександра Анатоліївна* - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- *Міхальський Томаш* — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- *Мізюк Вікторія Анатоліївна* – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- *Миргород-Карпова Валерія Валеріївна* - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- *Новак-Каляєва Лариса Миколаївна* — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- *Орлова Наталія Сергіївна* — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- *Павлов Костянтин Володимирович* — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- *Помиткін Едуард Олександрович* — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)

- *Помиткіна Любов Віталіївна* — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Приходькіна Наталія Олексіївна* - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- *Сапожников Станіслав Володимирович* - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- *Сопілко Ірина Миколаївна* - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- *Титко Анна Васиївна* — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- *Трушкіна Наталія Валеріївна* - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- *Турчинова Ганна Володимирівна* — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- *Федоренко Владислав Леонідович* — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- *Хохліна Олена Петрівна* — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Чернуха Надія Миколаївна* — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- *Чумак Оксана Володимирівна* - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- *Якимчук Аліна Юріївна* — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- *Яковицька Лада Савеліївна* — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Державне управління»

Данілова Л.В., Ломакіна О.В. 13
*ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО
РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У
РАМКАХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО
2030 РОКУ*

Чернецький С.С. 24
*УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ
В УКРАЇНІ*

СЕРІЯ «Право»

Анпілогов О.В. 33
*СПЕЦІАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ДОГОВІР: ПОНЯТТЯ ТА
ОЗНАКИ*

Гуйван П.Д. 41
ЗНАЧЕННЯ ТА ПРАВОВА СУТНІСТЬ ГАРАНТІЙНОГО СТРОКУ

Костенко О.В. 54
*ЕЛЕКТРОННА ЮРИСДИКЦІЯ, МЕТАВСЕСВІТ, ШТУЧНИЙ
ІНТЕЛЕКТ, ЦИФРОВА ОСОБИСТІТЬ, ЦИФРОВИЙ АВАТАР,
НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ*

Лук'янчиков О.М. 79
*ВИДИ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ АДВОКАТА В КОНТЕКСТІ
ВІДШКОДУВАННЯ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ
ДОПОМОГУ*

Маньгора Т.В., Тельнюк С.Р. 87
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРИТУЛОК В УКРАЇНІ

Правдюк А.Л., Петрище Л.Я. 99
*ВИБОРЧА ІНЖЕНЕРІЯ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ*

УДК 341.2

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2\(4\)-87-98](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2(4)-87-98)

Маньгора Таміла Василівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця вул. Сонячна 3., тел.: (097) 439-82-32, <https://orcid.org/0000-0002-7010-8768>

Тельнюк Сніжана Русланівна студентка, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця вул. Сонячна 3., тел.: (068) 762-95-46

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРИТУЛОК В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню інституту надання притулку. Дано поняття «біженець», а також визначено його основні ознаки відповідно до законодавства України. Розглянуто і виокремлено основні риси понять «шукач притулку» та «біженець», а також основні види притулку. Визначено перелік прав, що становлять основу захисту шукачів притулку, біженців. У сучасному світі досить поширені міграції, і такі явища часто виникають не на добровільних засадах. Переміщення великих мас людей відбувається в силу різноманітних обставин, причин. У статті визначено, що основними причинами переселення людей до інших країн є збройні конфлікти, заворушення, громадянські війни та грубе порушення прав людини, природні та техногенні катастрофи та інші обставини. Проаналізовано процедуру надання притулку особам, що потребують захисту за межами своїх держав, з тих чи інших причин, на території України, а також особливо в сучасних умовах COVID-19. З'ясовано, що прибувши у країну, особа може звернутися за наданням статусу біженця. Однак, до набуття такого статусу вони перебувають у невизначеному стані. Це пов'язано з процедурою надання такого статусу, вони повинні пройти певні перевірки і це вирішить їх долю чи буде надано статус біженця чи ні. В період перевірки, вони набувають статусу шукачів притулку, даний статус був досліджений у статті та були визначені їх права та обов'язки за міжнародним правом, а також за національним законодавством. Було здійснено аналіз статусів «шукач притулку» та «біженець», та зроблено відповідні висновки, що дані статуси не є тотожними і не можна вживати їх як синоніми. Визначено, що статус «шукач притулку» є особливим міжнародно-правовим станом, в силу визначених прав та обов'язків, що йому притаманні і дозволяють його відрізнити від статусу «біженець», «іноземець» та інших.

Охарактеризовано міжнародно-правові акти та національне законодавство щодо регулювання інституту притулку. Висвітлено проблематику та особливості надання притулку на прикладі історичних ситуацій пов'язаних із міграційними процесами.

Ключові слова: біженець, шукач притулку, притулок, види притулку, правовий статус біженців, надання притулку, міжнародно-правовий захист.

Mangora Tamila Vasylivna Candidate of Law, Associate Professor of the Department of Law, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Sonyachna St., 3., tel.: (097) 439-82-32, <https://orcid.org/0000-0002-7010-8768>

Telnyuk Snizhana Ruslanivna Student of Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Sonyachna St., 3, tel. (068) 762-95-46

PECULIARITIES OF EXERCISING THE RIGHT TO ASYLUM IN UKRAINE

Abstract. The article is devoted to the study of the institution of asylum. The concept of "refugee" is given, and its main features are defined in accordance with the legislation of Ukraine. The main features of understanding "asylum seeker" and "refugee", as well as the main types of asylum are considered and singled out. The list of rights that form the basis of protection of asylum seekers and refugees is determined. Migration is quite common in today's world, and such phenomena are often not voluntary. The movement of large masses of people is due to various reasons. The article states that the main reasons for the resettlement of people in other countries are armed conflicts, riots, civil wars and gross human rights violations, natural and man-made disasters and others. The procedure for granting asylum to persons in need of protection between states for one reason or another on the territory of Ukraine, as well as especially in the current conditions of COVID-19, is analyzed. It has been established that a person can call for refugee status upon arrival in the country. However, until they acquire this status, they are in an uncertain state. This is due to the procedure for granting such status, they must pass a certain test and it will decide their fate whether to be granted refugee status or not. During the period of inspection, they acquire the status of asylum seekers, this status was examined in the articles and their rights and obligations under international law, as well as under national law were defined. An analysis of the status of "asylum seeker" and "refugee" was used, and the relevant conclusions were drawn that the statuses are not identical and cannot be used as synonyms. It has been determined that the status of "asylum seeker" is a special state of international law, due to certain rights and obligations inherent in it and examines its difference from the status of "refugee", "foreigner" and others.

International legal acts and national legislation regulating the institution of asylum are described. The problems and peculiarities of granting asylum on the example of historical situations related to migration processes are highlighted.

Keywords: refugee, asylum seeker, asylum, types of asylum, legal status of refugees, asylum, international legal protection.

Постановка проблеми. У зв'язку з нестабільною ситуацією, спричиненою впливом різноманітних аспектів, таких як збройні конфлікти на різноманітних підгрунтях, нестабільна економічна ситуація у світі, пандемія спричинена COVID-інфекціями, поступово зростає питання надання захисту незахищеним верствам населення, які мешкають у зонах прямого ризику для життя, здоров'я та нормального соціального існування з наступною реалізацією громадянських та політичних прав.

Внаслідок того, що Україна одночасно є державою походження, призначення та транзиту мігрантів, територією різнохарактерних, різноспрямованих та різномасштабних міграційних потоків, забезпечення державного регулювання у сфері міграції є складним завданням, розв'язання якого потребує комплексного, системного підходу, належного фінансування, кадрового та наукового забезпечення [1].

Територія України є привабливою для мігрантів тим, що географічне розташування нашої держави є вигідним, адже наші кордони межують із Польщею, Словаччиною, Румунією, Угорщиною які є членами Європейського Союзу. Також варто не забувати, про ситуацію на Сході та Півдні України, яка збільшує міграційних потік із прилеглих до сходу кордонів, під загрозою для життя та здоров'я людей та фінансовим становищем даних окупованих регіонів.

Зростання масштабів проблеми міграційних процесів стосується як і країн Європейського Союзу так і нашої держави – України, і потребує вдосконалення і дослідження, а також забезпечення прав людини.

Маючи національну та міжнародно-правову основу, надання притулку реально функціонує як комплексний правовий інститут і потребує вивчення та вдосконалення, особливо в сучасних умовах COVID-19.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом численних років, різні науковці, автори неодноразово висловлювали власну думку та результати їх досліджень, щодо інституту надання притулку і варто зазначити таких як: Л. Вітренко [2], В. Іванова [3], В. Коваль [4], О. Пушкіна [5], І. Сорока [6], та інші. В той же час слід визнати, що проведені дослідження не вичерпують всієї проблематики в цій сфері, оскільки залишається низка дискусійних питань, зокрема, щодо процедури реалізації права на притулок в Україні в умовах пандемії.

Мета статті полягає в дослідженні особливості реалізації права на притулок в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:
дослідити інститут надання притулку; дати визначення поняття «біженець»; розглянути процедуру отримання притулку в Україні та надання статусу «біженець», особливо в сучасних умовах COVID-19.

У світі, зокрема й в Україні, завжди існували міграційні потоки, конфлікти, що зумовлювало людей покидати свої домівки та шукати кращого життя і спасіння. З погляду на історію, можна стверджувати, що проблема

біженців та реалізація їх прав в тій чи іншій державі, існує давно та має свої ознаки та певні особливості. Будь-яка держава, незалежно від свого економічного, політичного чи іншого становища, вибудовує залежно від існуючої правової системи та історичних подій, свій неповторний, чітко відпрацьований механізм правового регулювання міграційних потоків, надання притулку, створення спеціальних заходів попередження порушень щодо прав і свобод біженців та і загалом усіх людей. Протягом певних історичних періодів людства, а також у нинішній час, часто до мігрантів, застосовуються жорсткі методи, що супроводжуються порушенням, зневажанням, нехтуванням та знеціненням їх прав та свобод, що визначаються і захищаються міжнародним законодавством, користуючись їх безпомічним і розгубленим станом. З метою попередження правопорушень було прийнято ряд міжнародних нормативно-правових актів, які ратифіковані в Україні з питань міграційних процесів. Серед таких є: Загальна декларація прав людини 1948 року, Міжнародний пакт про громадянський і політичні права 1966 року, Конвенції про статус біженця 1951 року, Нью-Йоркський протокол про статус біженців 1967 року, Європейська угода про передачу відповідальності за біженців 1980 року, Женевська конвенція 1949 року, Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), а також Протокол № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1997 року, та інші.

Основним міжнародним нормативно-правовим актом, що регулює питання міграційних процесів є Конвенція про статус біженця 1951 року, у ній дається визначення поняття «біженець», визначається порядок отримання вказаного статусу, встановлено низку заборон по відношенню до таких осіб тощо. Даний нормативно-правовий акт є сучасним уособленням вікового інституту надання притулку, підкріпленого фундаментальними гуманітарними цінностями, і за час свого існування врятувала мільйони життів. Вона також забезпечує країни набором спільних принципів для кращого управління питаннями притулку та співпраці між собою [7].

Нью-Йоркський протокол про статус біженців 1967 року, від моменту його прийняття він зобов'язав держави учасниці співпрацювати з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців, головна функція якого забезпечення захисту біженців.

У 2002 році Україна приєдналася до Конвенції 1951 року про статус біженців, а також до Протоколу 1967 року, з того часу розробила відповідну національну законодавчу базу, що регулює інститут надання притулку, серед таких є спеціальний Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 року, Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 7 червня 2001 року, Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 року та інші [3].

При характеристиці даного інституту виникає поняття «шукач притулку» і «біженець». Перед розглядом процедури щодо надання притулку, вважаю за потрібне дати визначення «притулок», «шукач притулку» та зазначити види притулку.

Притулок - це можливість певної держави надати особі можливості переховуватися від переслідувань з політичних, расових, релігійних чи національних переконань з боку країни громадянської приналежності чи постійного місця проживання.

Часто поняття «шукач притулку» та «біженець» вживаються як синоніми, але все-таки варто вирізняти їх як самостійні поняття та проводити відмінності між ними.

В українському законодавстві жоден нормативний акт не дає визначення поняттю «шукач притулку», але на практиці такий статус застосовують. Тому шукач притулку – це іноземець або особа без громадянства, яка виявляє бажання в силу певних причин, набути статусу «біженець», в період розгляду про це відповідної заяви. Тобто це такий статус особи, що звертається за захистом до надання офіційного статусу «біженця» відповідним органом.

Регулювання питання щодо права притулку здійснюється відповідно до Загальної декларації прав людини 1948 року і Декларації про територіальний притулок 1967 року.

У міжнародному праві розрізняють територіальний і дипломатичний притулки. Перший означає надання будь-якій особі (особам) можливості укритися від переслідувань, політичного характеру на території конкретної держави; другий - надання державою такої ж можливості, але в межах дипломатичного представництва, консульської установи або на іноземному військовому кораблі, що знаходяться на території іншої держави [8].

Під терміном «біженець» відповідно до Конвенції про статус біженця 1951 року, слід розуміти особу яка, через обґрунтовані побоювання стати жертвою репресивних режимів та переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань [9].

В українському законодавстві відповідно ч. 1 ст. 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» визначається поняття «біженець» – це особа, яка не є громадянином України й унаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами

країни своєї громадянської належності й не може користуватися захистом цієї країни, або не бажає користуватися цим захистом унаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) й перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань [10].

На підставі цього можна визначити характерні ознаки категорії біженців: 1) особа не є громадянином України; 2) особа є жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань; 3) перебуває за межами країни своєї громадської належності; 4) особа не може користуватись захистом країни своєї громадської належності; 5) особа не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Щодо правового статусу варто наголосити, що особи, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, користуються тими самими правами і свободами, а також мають такі самі обов'язки, як і громадяни України, крім випадків, установлених Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Особи, яких визнано біженцями в Україні, вважаються такими, які постійно проживають в Україні, з дня прийняття рішення про визнання їх біженцями [10].

Отже, аналізуючи вище викладене, можна зробити такий висновок, що біженець - це особа яка внаслідок вагомих причин визначених актами міжнародного і національного законодавства потребує прихистку і змушена в силу певних обставин просити допомоги за межами своєї держави для подальшого безпечного життя та реалізації себе як особистості.

Конвенцією про статус біженця 1951 року, встановлено перелік непорушних та охоронюваних прав, низку заборон по відношенню до біженців. Серед таких є: 1) захист від вислання; 2) відсутність покарання за нелегальний в'їзд на територію договірної держави; 3) право на працю; 4) право на житло; 5) право на освіту; 6) право на державну допомогу та підтримку; 7) право на свободу віросповідання; 8) право на доступ до судів та на справедливий розгляд; 9) право на свободу пересування по території; 10) право на оформлення посвідчення особи та проїзних документів. Даний перелік прав становлять основу захисту, і в більшості розвинених країнах біженці мають такі ж права, як і громадяни [9].

Проте, на сучасному етапі прослідковується невиконання міжнародних стандартів стосовно реалізації права на притулок. Уряди держави ними нехтують та вдаються до зневажання та знецінення людської гідності.

Якщо дослідити певні історичні події пов'язані із даною тематикою, то можна сказати, що у світі відбулось багато ситуацій пов'язаних з міграціями, біженцями. Певні «уроки» все-таки були винесені, прийнято низку нормативно-правових актів, міжнародних актів, багато вагомих рішень та програм щодо

запобігання порушень прав осіб, удосконалення процедури надання допомоги особам, що цього потребують, створення відповідних компетентних органів, проте ситуація з динамікою збільшення міграцій не спадає, і саме це потребує більш детального вивчення та дослідження спираючись на відомі людству міграційні процеси у світі.

В багатьох частинах світу міграції пов'язані із громадськими війнами, політичними конфліктами, збройними конфліктами, расовими утисками, релігійними утисками, переслідуваннями тощо.

Яскравим прикладом цього є ситуація у Афганістані 2021 року. Афганці продовжують тікати від бідності та переслідувань, адже в їхній країні не припиняються напади бойовиків Талібану з метою відновити деспотичний режим у країні, що супроводжували вбивствами, насиллям, а також напади іншим кримінальних угруповань не давали людям спокою. Бойовики Талібану жорстоко утискали права людей, зокрема жінок. Під час свого попереднього правління таліби постановили, що жінки не повинні залишати свої будинки без супроводу. Дівчаток не пускали до школи. Всім молодим людям забороняли дивитися телевизор, слухати музику, займатися спортом, танцювати і співати. Жінок змушували носити паранджу з вузьким розрізом для очей. Таким діями, вони свідомо, свавільно не давали можливості людям зробити власний, вольовий вибір, а придушували їх під прицілом зброї. Тому люди тікали в пошуку порятунку, можливості реалізовувати свої законні права такі як: право на безпечне життя, свобода вільного пересування, свобода думки та вибору, гендерної рівності тощо [11].

Варто зазначити, що біженці часто стають жертвами політичних ігор, вони стають зручним і піддатливим інструментом в руках політичних суб'єктів, в силу своєї безпомічності та розгубленості.

Не можна не зазначити такий приклад сьогодення як міграційна криза 2021 року ініційована білоруською владою на кордоні Білорусі та Республіки Польщі. Тисячі мігрантів з Іраку, Сирії, Ємену, Афганістану та Близького Сходу, були переправлені з Білорусі до кордону Польщі за підтримки озброєних прикордонників із собаками, мігранти неодноразово намагалися атакувати польських прикордонників, різали прикордонні металеві загорождення внаслідок чого люди зазнавали травм, а також непоправних каліцтв та смерті. Такі дії вважаються відповіддю на санкції ЄС проти Білорусі, що були спричинені фальсифікаціями президентських виборів у 2020 році та репресіями проти опозиційних активістів. Також слід вважати це як спробу дестабілізувати ситуацію на кордонах із Європейським Союзом, спровокувати конфлікт, щоб досягти своїх певних політичних інтересів [12].

Біженці, як найуразливіша група іноземців, часто стають жертвами брутального виявлення расистської ненависті та ксенофобії.

В свою чергу, біженці повинні виявляти повагу до традицій, устоїв та державних механізмів запроваджених у тій країні яка його прихистила, а також

повинні дотримуватись порядку й виконувати інші покладені на них обов'язки встановлених національним законодавством тієї країни де вони перебувають та міжнародними актами .

Питання та процедуру щодо надання притулку, регулюється Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», відповідно до якого особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, перетнула державний кордон України в порядку, встановленому законодавством України, повинна протягом п'яти робочих днів звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Коли центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері біженців - Державна міграційна служба України, встановивши потрібні факти відповідно до визначених законодавством критеріїв розгляду даного питання, винесе рішення про надання таким особами притулку на території України [10]. Законодавством з того ж моментом гарантується захист прав і свобод таких осіб та надання певних соціальних прав таких як: право на грошову допомогу або пенсію, право надання у користування житла. Проте, у зв'язку із скрутним економічним та фінансовим становищем нашої держави, зокрема і ситуація на Сході України, втілити в життя певні соціальні права на практиці не вдається. Також біженці стикаються з такими проблемами як відсутність якісних послуг перекладу, ускладнення доступу до медичних послуг, часові обмеження у подачі заяви для отримання статусу біженця, вивченням української мови, тощо.

Надання притулку тією чи іншою державою, тягне за собою як позитивні так і негативні наслідки. До позитивних наслідків надання притулку слід віднести те, що держава провівши аналіз прийнятих осіб, може вирішувати власні проблеми пов'язані з дефіцитом кваліфікованих кадрів, боротьбою з безробіттям, державі не потрібно буде витрачати кошти на навчання персоналу, робітників якщо вже є обізнані в тій чи іншій сфері кваліфіковані працівники та багато інших проблем. До негативних можна віднести понесені витрати для створення належних умов перебування біженців, соціального забезпечення, медичного забезпечення, а також ризик дестабілізації ситуації в країні, нанесення шкоди навколишньому природному середовищі тощо.

Слід зауважити, що у Законі України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», існує низка правових норм, що певною мірою є абстрактними та потребують конкретизації та доопрацювання. Це стосується переліку обставин, за наявності яких особа може бути позбавлена статусу біженця, адже умови для скасування статусу біженця є у певних випадках недостатніми та незрозумілими [3].

Погоджуюсь з думкою та дослідженнями В. Коваль, про те, що слід звернути увагу на доопрацювання правової норми в Законі України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», що визначає заборону видання і примусового повернення біженців чи осіб, що потребують додаткового захисту або тимчасового захисту, у випадках коли їх життю та здоров'ю загрожує небезпека. Однак, ця стаття не містить положення, в якому зазначається про неможливість вислання особи до закінчення щодо неї процедури визнання її біженцем чи особою, що потребує додаткового чи тимчасового захисту. Також ані ця стаття, ані інші положення даного Закону не забороняють тримання біженців під вартою на час проведення екстрадиційної перевірки та не пропонують альтернативних утриманню під вартою запобіжних заходів [4; 5].

Ускладнює процедуру надання притулку і ситуація зі спалахом COVID-інфекції. У 2020 році кількість нових заявників зменшилася до 597 осіб через перекриття кордонів та зупинки в роботі відповідних державних установ, пов'язаних з COVID-19. [13, с. 2].

Актуальні правила перетину українського кордону регулюються Постановою Кабінету Міністрів України № 1236 від 09.12.2020 року з останніми змінами «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». Іноземцям та особами без громадянства за виключенням окремих категорій під час в'їзду в Україну потрібно мати іноземний COVID-сертифікат, що підтверджує вакцинацію від COVID-19 однією чи кількома дозами вакцин, включених Всесвітньою організацією охорони здоров'я до переліку дозволених для використання в надзвичайних ситуаціях, поліс страхування від COVID-19, який діє на весь термін перебування в Україні, а також негативний результат ПЛР чи експрес-тестування на COVID-19, які проведено не більш як за 72 години до перетину державного кордону, або документ, що підтверджує отримання повного курсу вакцинації від COVID-19 вакцинами, включеними ВООЗ до переліку дозволених, чи відповідно до укладених Україною міжнародних договорів про взаємне визнання документів про вакцинацію від COVID-19 або про взаємне визнання COVID-сертифікатів [14].

Особи, які перетинають державний кордон на в'їзд в Україну, підлягають самоізоляції. Із 20 вересня 2020 року іноземці та особи без громадянства при в'їзді в Україну (протягом 48 годин) звільняються від самоізоляції, тестування та встановлення додатку «Вдома». Незмінним для них залишається страховий поліс, також вакцинованим іноземцям при в'їзді у країну потрібно мати один із таких документів:

- 1) сертифікат про одну дозу вакцини або повну вакцинацію;

2) іноземний COVID-сертифікат або негативний ПЛР-тест чи сертифікат одужання;

3) негативний ПЛР-тест або експрес-тест на антиген (за 72 години).

Зазначені документи не поширюються на дітей до 12 років. Іноземцям без вакцинації потрібно мати негативний тест та встановити додаток «Вдома» для контролю самоізоляції. Вона припиняється в разі отримання ще одного негативного тесту протягом 72 годин [15].

Правила і обмеження встановлені Постановою КМУ поширюються також на осіб, що потребують додаткового захисту, біженців.

Отже, регулювання інституту надання притулку є складним правовим механізмом, що потребує детального, глибшого вивчення та удосконалення.

Актуальним і поширеним питанням сьогодення залишається питання міграційної політики і розвитку міграційної співпраці у сфері захисту прав біженців. Також не кожна країна зобов'язана приймати мігрантів на свою територію, адже в першу чергу уряд відповідної держави зобов'язаний піклуватись про особистий стан країни, забезпечувати стабільність у державі, фінансовий та економічний стан, адже прийняття біженців тягне за собою ряд негативних і позитивних наслідків. Незважаючи на потужну міжнародну законодавчу базу, проблема біженців все ще є викликом для світу, тому що ситуація з біженцями має тенденцію до зростання у сучасному світі.

Україна запроваджувала правильні реформи, програми, створила дієву нормативно-правову базу, проте вона вимагає вдосконалення через наявні прогалини, що можуть обернутись неправильним трактуванням та негативними наслідками для шукачів притулку. Питання безкоштовної медицини, мовних курсів для біженців, забезпечення соціальними гарантіями та пільгами, процедура надання статусу біженця потребує вдосконалення. Створення єдиної міжнародної міграційної політики, що регулювала б питання з біженцями сприяла б інтеграції біженців у їхній новій країні. Інститут надання притулку в Україні потребує вдосконалення відповідно до сучасних умов пов'язаних з пандемією.

Література:

1. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 12.07.2017 № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/482-2017-%D1%80> (дата звернення: 28.11.2021).

2. Вітренко Л. Р. Проблеми захисту шукачів притулку. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття: тези доп. учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2019 р.)*. Харків: НДІ ППСН. 2019. С. 10-11. URL: http://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20191210/article/view/vitrenko/pdf (дата звернення: 28.11.2021).

3. Іванова В. С., Сіваш О. М. Регламентация статусу біженців на міжнародному, регіональному й національному рівнях. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 419-421. URL: http://lsej.org.ua/6_2019/104.pdf (дата звернення: 28.11.2021).

4. Коваль В. Адміністративно-правові проблеми надання статусу біженця в Україні. *Вісник вищого адміністративного суду України: Офіційне науково-практичне видання*. 2012. № 4. С. 50-56.

5. Пушкіна О. В., Чебикіна Т. С., Правовий аналіз статусу біженців та іноземних громадян в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Том 1, С. 35-38.
6. Сорока І. О. Права та обов'язки шукачів притулку в міжнародному праві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Випуск 2. том 2. С. 219-222.
7. Конвенція про статус біженців 1951 року. Ключові повідомлення. URL: https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2021/07/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf (дата звернення 28.11.2021).
8. Поняття та види притулку. URL: <https://studfile.net/preview/7632413/page:48/> (дата звернення 28.11.2021).
9. Конвенції про статус біженця від : ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 28.07.1951 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011 (дата звернення: 28.11.2021).
10. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17> (дата звернення: 28.11.2021).
11. Afghanistan | Ulkoministeri Naavisto: Afganistanissa yhä muutamia kymmeniä Suomen kansalaisia, suomalaisia auttaneiden paikallisten pääsyä Kabuln lentokentälle selvitetään — «Evakuointi on hyvin karua». *Helsingin Sanomat* (fi). URL: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008194164.html> (дата завершення 28.11.2021).
12. Сотні мігрантів прибули до паркану на кордоні Білорусі і Польщі: відео з гелікоптера. 2021. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/11/8/7313216/> (дата звернення 20.11.2021).
13. Біженці та шукачі захисту : Тематичний огляд UNHCR, the UN Refugee Agency. Березень, 2021. URL: https://help.unhcr.org/ukraine/wp-content/uploads/sites/36/2021/08/2021-03-UNHCR-UKRAINE-Refugee-and-sylum-Seekers-Update_FINAL-UKR.pdf. С. 1-6 (дата звернення 28.11.2021).
14. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. *Постанова Кабінету Міністрів України*; від 09.12.2020 № 1236 .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-п> (дата звернення: 28.11.2021).
15. Перетин кордону. URL: <https://covid19.gov.ua/border>. (дата звернення: 28.11.2021).

References:

1. Pro skhvalennia Stratehii derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy na period do 2025 roku : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy; Stratehiia vid 12.07.2017 № 482-r. [On approval of the Strategy of the state migration policy of Ukraine for the period up to 2025: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Strategy of 12.07.2017 № 482-r]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/482-2017-%D1%80> [in Ukrainian].
2. Vitrenko L. R. Problemy zakhystu shukachiv pryutluku. [The problem of protection of asylum seekers] Teoretychni pytannia yurysprudentsii i problemy pravozastosuvannia: vyklyky KhKhI stolittia: tezy dop. uchasnykiv II Vseukr. nauk.-prakt. konf. - Theoretical issues of jurisprudence and problems of law enforcement: challenges of the XXI century: thesis add. participants and All-Ukrainian. scientific-practical conf. (Kharkiv, 10 hrud. 2019 r.). Kharkiv: NDI PPSN. 2019. S. 10-11. Retrieved from: http://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20191210/article/view/vitrenko/pdf [in Ukrainian].
3. Ivanova V. S., Sivash O. M. Rehlamentatsiia statusu bizhentsiv na mizhnarodnomu, rehionalnomu y natsionalnomu rivniakh.[Regulation of refugee status at the international, regional and national levels] *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*, 2019. № 6. S. 419-421. Retrieved from: http://lsej.org.ua/6_2019/104.pdf [in Ukrainian].

4. Koval V. Administratyvno-pravovi problemy nadannia statusu bizhentsia v Ukraini. [Administrative and legal problems of granting refugee status in Ukraine] Visnyk vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy: Ofitsiine naukovo-praktychne vydannia - Bulletin of the Supreme Administrative Court of Ukraine: Official scientific and practical publication, 2012. № 4. S. 50-56 [in Ukrainian].

5. Pushkina O. V., Chebykina T. S., Pravovyi analiz statusu bizhentsiv ta inozemnykh hromadian v Ukraini. [Legal analysis of the status of refugees and foreign citizens in Ukraine] Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii - Current issues of domestic jurisprudence, 2017. № 2. Tom 1, S. 35-38 [in Ukrainian].

6. Soroka I. O. Prava ta oboviazky shukachiv prytulku v mizhnarodnomu pravi. [Rights and responsibilities of asylum seekers in international law] Naukovyi visnyk publicnogo ta pryvatnoho prava - Scientific Bulletin of Public and Private Law, 2019. Vypusk 2. tom 2. S. 219-222 [in Ukrainian].

7. Konventsiiia pro status bizhentsiv 1951 roku. Kliuchovi povidomlennia. [1951 Convention relating to the Status of Refugees. Key messages.]. Retrieved from: https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2021/07/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf [in Ukrainian].

8. Poniattia ta vydy prytulku. [Concepts and types of shelter]. Retrieved from: <https://studfile.net/preview/7632413/page:48/> [in Ukrainian].

9. Konventsii pro status bizhentsia vid : OON; Konventsiiia, Mizhnarodnyi dokument vid 28.07.1951 [Refugee Convention from: UN; Convention, International Document of July 28, 1951]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011 [in Ukrainian].

10. Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuïut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu: Zakon Ukrainy vid 08.07.2011 № 3671-VI [On Refugees and Persons in Need of Additional or Temporary Protection: Law of Ukraine of July 8, 2011 № 3671-VI]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17> [in Ukrainian].

11. Afganistan | Ulkoministeri Haavisto: Afganistanissa yhä muutamia kymmeniä Suomen kansalaisia, suomalaisia auttaneiden paikallisten pääsyä Kabulın lentokentälle selvitetään — «Evakuointi on hyvin karua». Helsingin Sanomat (fi). Retrieved from: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008194164.html> (data zavernennia 28.11.2021) [in Finnish].

12. Sotni mihrantiv prybulu do parkanu na kordoni Bilorusi i Polshchi: video z helikoptera. 2021. [Hundreds of migrants arrived at the fence on the border between Belarus and Poland: video from a helicopter. 2021]. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/11/8/7313216/> [in Ukrainian].

13. Bizhentsi ta shukachi zakhystu : Tematychnyi ohliad UNHCR, the UN Refugee Agency. [Refugees and asylum seekers: UNHCR Thematic Review, the UN Refugee Agency], Berezen, 2021. Retrieved from: https://help.unhcr.org/ukraine/wp-content/uploads/sites/36/2021/08/2021-03-UNHCR-UKRAINE-Refugee-and-sylum-Seekers-Update_FINAL-UKR.pdf. S. 1-6 [in Ukrainian].

14. Pro vstanovlennia karantynu ta zaprovadzhennia obmezhuvalnykh protyepidemichnykh zakhodiv z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy; vid 09.12.2020 № 1236 [On the establishment of quarantine and the introduction of restrictive anti-epidemic measures to prevent the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by the coronavirus SARS-CoV-2 in Ukraine.], (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-p> [in Ukrainian].

15. Peretyn kordonu. [Border crossing]. Retrieved from: <https://covid19.gov.ua/border> [in Ukrainian].